

Bikurim: Gift of Self

Devarim - ch. 26
with signs and with wonders. ⁹ He brought us to this place, and He gave us this Land, a Land flowing with milk and honey. ¹⁰ And now, behold! I have brought the first fruit of the ground that You have given me, O HASHEM! And you shall lay it before HASHEM, your God, and you shall prostrate yourself before HASHEM, your God.

2 נתיב סוף

3

ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה' והנחתו לפני ה' והשתחוית לפני ה' אלקיך. ענין ההשתחואה שנצטוו בהבאת ביכורים, שלא מצינו זאת בשום מקום אחר בהבאת הקרבנות ותרומה, יש לבאר ע"פ מה שכ' בקדושת לוי בעניני ר"ה, שידוע שאין יוה"כ מכפר עד שיבטל האדם את עצמו וכל כוחותיו ותכונותיו להקב"ה, וזה היה ענין ההשתחואה בביהמ"ק ביה"כ וכו'. ביאור דבריו הקדושים שכל זמן שהאדם שקוע באנוכיות וישות נהיה מחיצה ומסך המפסיק בין יהודי להקב"ה, כמ"ש הבעש"ט זי"ע עה"פ אנכי עומד בין ה' וביניכם, האנוכיות עומדת כמחיצה בין ה' וביניכם, וכיון שלא

וזהו בחי' השתחואה

היינו שמכניע עצמו כל כולו בביטול גמור לפני ית"ש. וע"פ דבריו הק' מבואר ביותר מה דאיתא במדרש (בר"ר נ"ב) עה"פ ונשתחוה ונשובה אליכם, הכל בזכות השתחוויה, אברהם אבינו לא חזר מהר המוריה אלא בזכות השתחוויה וכו', אבותינו לא נגאלו ממצרים אלא בזכות השתחוויה וכו', ולא קיבלו ישראל התורה אלא בזכות השתחוויה וכו', הגלויות אינן מתכנסות אלא בזכות השתחוויה שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים. ונזכרו כאן כל הענינים הגדולים ביותר בעם ישראל שא"א היה להמשיכם אלא ע"י השתחוויה, משום שזה עיקר העבודות של יהודי ביטול האנוכיות והישות לפני הקב"ה, שרק עי"ז אפשר להשיג כל ההשגות והמדרגות.

ה' חסד - 5-10

4

כי העמל שאדם עמל על ממונו מחבב אותו עליו ביותר, שהרי הוא פרי עמלו ויגיע כפיו, ומאד מאד הוא חס עליו, ואם הוא נותן עמלו זה תרומה ונדבה הרי זו הוכחה נאמנה על נדיבות לבו הגדולה. ומשום כך החשיבה התורה את תרומת הכסף והנחושת וכו' שעמלו בהם בעליהם, יותר מנדבת האבנים הטובות של הנשיאים, שהגיע להם בנקל וללא טורח.

בכל המצוות שנצטוו ישראל, לא נאמר בהן מצות השתחואה להשי"ת. מלבד במצוה אחת, היא מצות הבאת בכורים שנאמר בה השתחוויה. וטעם הדבר נראה משום שיש במצוה זו נדיבות לב רבה של האדם, שנותן ראשית פרי עמלו שיע וטרח בו כל השנה בחרישה סיקול, זיבול וזריעה וכל עבודות הפרך שבשדה, ומראשית החביבה של פרי עמלו זה, הוא נותן את המובחר והמעולה (מנחות פד א' וירושלמי פ"א בכורים) ואעפ"י שאין שעור לבכורים מן התורה, מ"מ כרובת היא המצוה בנדיבות לב ובמסירות גדולה לעבודת הבורא ומצותו נת'. ועי"ז הוא זוכה למעלת השתחוויה להקב"ה, אשר בה בא ללדי ביטוי התפשטות הגשמיות כאומר שאיננו תופס מקום בעולם כלל, ומוטר נפשו וגופו לשמים.

6 Strive for Truth - E. J. Carmel

ment: Giving may bring about love for the same reason that a person loves what he himself has created or nurtured: he recognizes in it part of himself. Whether it is a child he has brought into the world, an animal he has reared, a plant he has tended, or even a thing he has made or a house he has built—a person is bound in love to the work of his hands, for in it he finds himself. I have been shown a source in the sayings of our Rabbis which may indicate that they held the opinion we have just put forward: that love flows in the direction of giving. They say in the tractate Derech Eretz Zuta:¹¹ "If you want to keep close to the love of your friend make it your concern to seek his welfare."

5

* ונראה שטבע זה הוטבע באדם שהוא מחבב ומתקשר אל הדבר שעמל בו, הוא בכדי לאפשר לו להתעלות ולהתגדל בתתו משלו לזולתו, שאם נותן לו דבר החביב עליו ביותר אז מתגלה נדיבות לבו, וכמו שאמרנו שעי"י הבאת בכורים ראשית פרי עמלו זוכה להשתחוויה לפני השי"ת. ורק במדה זו של נדיבות לב" ציוה הקב"ה להקים את המשכן. ובמסכת דרך ארץ זוטא (פ"ב) איתא "אם אתה רוצה להדבק באהבת חבירך הוי נושא ונותן בטובתו". וכן כ' בס' "ארחות צדיקים" (שער האהבה) כי העצה להיעשות אהבו של חבירו היא שישטיב עמו ביו בגופו בין בממונו. וכבר נתבאר במאמר "אהבת הבריות" (שי"ק נח תשל"ב) שלא כמו שאנו סבורים לומר שהמקבל טובה מחבירו נעשה אהבו. אלא אדרבא משייט לחבירו נעשה לו אהבו, וככל שמיטיב עמו יותר, תחזק אהבתו, ועי"ז הוא מגיע למצות "ואהבת לרעך כמוך", כי בשעה שנותן לו טובת הנאה משלו הריהו כמעניק לו חלק מעצמו ונפשו, שהרי ממונו חביב עליו כגופו, וכאילו נתן לו כל לבו, ובגלל הדבר הזה הוא נעשה לו אהבו ואהבו כעצמו.

Love of this kind can go very deep indeed. Let us observe what is written in God's Torah. (This is the only source from which we can learn the true depths of the human heart, for only the Creator knows the secrets of the human soul that He has created.) We find there that among the categories of men permitted to return home before a battle are the following:

Whoever has built a new house and not consecrated it... and whoever has planted a vineyard and not redeemed it... and whoever has wedded a woman and not taken her to his home....¹²

All are treated in exactly the same way: the builder of the house and the planter of the vineyard equally with the new husband who is involved in the most intimate of human relationships. The Torah thus reveals to us that the love we bear to the fruit of our labors is directly com-

parable with the love of a man for his betrothed. There can be no doubt that this is an example of the love produced by the power of giving.

וכבר אמרו חז"ל (ב"מ פז א') שבזכות חמאה וחלב שנתן אברהם אבינו לאורחים ז' בניו למן ארבעים שנה במדבר, ובזכות "יוקח נא מעט מימי זכו לבארה של מרים. וקשה מאי רבותא דאברהם שנתן מעט מים או חמאה וחלב, והרי אין לך אדם מישראל שלא יתן מעט מים לאורח, ואפי' חמאה וחלב. אלא הבל גדול בדבר, כל אדם נתון מעט מים ותן לא, ואילו אברהם אבינו ע"ה את כל נפשו נתן עם מעט המים, את כל לבו מסר לאורח בנתינתו ז', ועל כן זכה למה שזכה.

11 Wordmark - P. Tatj Within the city itself, again, there are higher levels: inside the precincts of the Temple, space begins to manifest in a way that is clearly above the natural - the Temple courtyard was packed with people on a Festival so that the crowd was pressed together tightly, and nevertheless when the time came to prostrate themselves, there was plenty of room. "They stand crowded, and bow with expanse."

The Temple courtyard is close to the center of holiness, close to the center of Creation, close to the site of meeting between physical and spiritual; and it therefore transcends the usual rules of space and place. And the sensitive ear will hear that this transcendence is revealed to human eyes when those humans engage in that which subjugates the physical to the spiritual: it is when the people bow that the dimension of space opens up and reveals more of its higher Source; while standing, while in that posture that emphasizes human independence, the people are pressed together; but when they are prostrated, in that posture that manifests total annulment of independent pride and

acceptance of higher Authority, they are not crowded at all - space and the world melt away.

12 This place, in essence, is the place where all of physicality bows to its source. Here, the proper attitude is annulment of self, prostration before the Source of the world. The first time that the place of the Beis Hamikdash was revealed this was made apparent: when Avraham saw the place from afar he said "And I and the lad shall go there and bow down..."

8 If one were only to reflect that a person comes to love the one to whom he gives, he would realize that the only reason the other person seems a stranger to him is because he has not yet given to him; he has not taken the trouble to show him friendly concern. If I give to someone, I feel close to him; I have a share in his being. It follows that if I were to start bestowing good upon everyone I come into contact with, I would soon feel that they are all my relatives, all my loved ones. I now have a share in them all; my being has extended into all of them.

Someone who has been granted the merit to reach this sublime level can understand the command, "You shall love your neighbor as yourself"¹⁶ in its literal sense: "As yourself: without distinction; as yourself: in actual fact."¹⁶ By giving to him of yourself you will find in your soul that you and he are indeed one; you will feel in the clearest possible manner that he really is to you "as yourself."

9 To sum up: that which a person gives to another is never lost. It is an extension of his own being. He can see a part of himself in the fellow-man to whom he has given. This is the attachment between one man and his fellow to which we give the name "love."

13 מצמוצם האנוכיות מביא גם לכך שיטה אנוני לשמוע בשימת לב את כל הזקוק לעזרתו, ובפרט את צעקת העניים, ויזכר על לבם דברי עידוד ונחמה, וכן להקדיש מזמנו לחשוב על צרכי חבירו כדי לתת לו עצות טובות, כמו שכתב רבינו יונה (שע"ת, ג, נד) "וחייב אדם לחשוב מחשבות להעלות נר עצות הגונות ומתקנות לחבירו וזה אחד מעיקרי דרכי גמילות חסדים", וגם להאיר פנים לכל אחד ואחד.

14 בעמדנו בימי הדין והרחמים כאשר אנו מבקשים דרכים לתיקון המעשים, ומחפשים עצות לזכות בדיון, ברי"ה, עלינו לדעת את גודל מעלת ביטול הגאווה והמעביר על מידותיו, כמו שכתב רבינו יונה (שע"ת, א, כז) "נתחייב בעל התשובה על הכניעה מפני שהוא חייב להסיר מנפשו המידות שגורמות לחטא... והגאווה מסכבת כמה עבירות... ומלבד כי הגאווה גורמת החטאים, המידה עצמה טהא". א"כ ההכנעה היא דרך עיקרית לתיקון. "דעוד חייב בעל התשובה להכנע... וישגי מזה שלא יכעס ולא יקפיד על חבירו, וגם לכל הדברים אשר ישמע אל יתן לבו ויעביר על מידותיו, ויזכה מזה להתכפר על עונותיו... מדה כנגד מדה, וזה פתח תקוה נכבד מאד" (שערי תשובה, שם, כח).

15 מהאמור למדים אנו כי האדם בעצמו קובע באיזו אמת מידה ידונו אותו בשמים, יש ושני בני אדם עושים אותו מעשה, ודינם שונה זה מזה, כי האחד מעביר על מידותיו, ומתייחס בוותרנות וסלחנות למי שעשה לו רע, ולכן בהנהגת מידה כנגד מידה דנים את מעשיו הרעים בסלחנות ומתחשבים בנסיבות מקילות, ולמעשיו הטובים נותנים ערך רב יותר כפי הקשיים שעמד בהם, ואילו השני שלא היה וותרן דנים אותו יותר בחומרא ודורשים ממנו מעשים מושלמים. הנהגה זו עם האדם אינה עונש, אלא כך היא מידתו של השי"ת שמתנהג עם האדם כפי שהוא נוהג עם אחרים, השי"ת נוהג כך אפילו עם גדולי ישראל השלמים במידות טובות שאינם מעבירים על מידותיהם לשם שמים מפני שזו היא דרכם בעבודת ה'.

והנה עיקר תפילתנו אנו מבקשים על בקשת רחמים לפני המקום, "רחמנו כרחם אב על בנינו". וכן איתא במדרש (פרשה ואתחנן) א"ר יוחנן, עשרה לשונות נקראת תפילה וכו', ומכולן לא נתפלל משה אלא כלשון תחנונים, א"ר יוחנן מכאן אתה למד שאין לבריה כלום אצל בוראה, שהרי משה רבינו רכס של כל הנביאים לא בא אלא כלשון תחנונים. ועיי' מתנות-כהונה שפ"י שאין לבריה כלום בדרך חוב, אלא בדרך חסד ורחמים, שלא בא משה אלא כלשון תחנונים, ולא בדרך דין משפט, ואם משה רבינו כד, מה נענה אנו עניי דעניי.

18 נתינת

זה ענין ההשתחיה של הבאת ביכורים, כי הנה בהבאת ביכורים מפרי האדמה מרומז על העלאת הדרגות הנמוכות ביותר של האדם, שכמו שיש ג' בחינות בבריאה, השמים, מתחת השמים, והאדמה שהיא הדרגה הנמוכה מכולם, כמ"כ יש באדם מדות המח מדות הלב ומדות האיברים מקור מדור התאוות, ובהבאת ביכורים מפרי האדמה מרמז בזה שגם את איבריו התחתונים מרים להתבטל כולם מפניו ית"ש, עד כי יהיו ראויים להקריב אותם קרבן לה' שיעלו לריח ניחוח שממלא בהם רק רצון ה'. ורק אז בהבאת פרי האדמה נזכה לדרגה הזאת של והשתחיות לפני ה"א, שמשמעותה כאמור ביטול גמור לפניו ית"ש, שאפ"י הענינים התחתונים ממלא בהם רצון ה' העלולות קרבן לה'. ואז מתקיים ושמתת בכל הטוב אשר נתן לך ה"א, כי הנה בטוב גשמי א"א להיות שמח באמת, כי כמה שיש לאדם רוצה עוד יותר, ומי שיש לו מנה רוצה מאתיים, ורק מהטוב אשר נתן לך ה"א, הטוב האמיתי העילאי שיהודי מרגיש בהתבטלותו מפניו ית"ש לאין ואפס, מזה יש לו שמחה פנימית עילאית.

21

ועפ"ז י"ל מד"כ בפרשה זו בפר' התוכחה, ובאו עליך כל הקללות וגו' כי לא שמעת בקול ה"א לשמור מצותיו והוקותיו אשר צוך, ואח"כ כתוב, תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך וגו'. והקשו המפרשים דהרי כבר מפורש בתחילה שהקללות הם על כי לא שמעת בקול ה"א לשמור מצותיו, ומה זה שנא' אח"כ תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב. ועצם הדבר צ"ב, מדוע מגיע עונשים קשים כ"כ על אשר לא עבדת את ה"א בשמחה. ועי' באוה"ח הק' שמפרש דכי לא שמעת וגו' קאי על הקללות שנאמרו עד כאן, ואילו ההמשך תחת אשר וכו' קאי אדלהלן. אכן ע"פ האמור י"ל דקאי גם אדלעיל, כי על כל פשעים תכסה אהבה, ואף אם עצמו פשעיו של יהודי מאד יש לו עצה של תכסה אהבה, שיעורר תביבות וישוב מאהבה אל השי"ת. וזו עיקר התביעה ליהודי, שאם על עצם החטא היתה לו התגברות היצה"ר והתאוות והריהו כאנוס, אבל אחר שחטא למה לא המתיקים ע"י האהבה המכסה על כל פשעים.

17 ואמנם ראיתי אצל אאמור"ר זצוקלה"ה בתפילת מוסף בימים נוראים, שהיה נלהב ביותר ומרבה בהתעוררות בעת בקשתו. "ותראה לפניך עקידה שעקר אברהם אבינו את יצחק בנו ע"ג המזבח וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמיו את כעסך מעלינו", כי אמנם אך ורק על פי מידת הרחמים יש לאדם תקוה, שאם יעתיר בתפילה ובתחנונים תתקבל בקשתו במרומים.

אך יש לדעת, שכיון שאנו מבקשים את תפילתנו על מידת הרחמנות של מלך מלא רחמים, שומה עלינו להתאזר במידת הרחמים אחד כלפי חבירו, להתגבר במעשי רחמים עם הבריות, ואז אפשר להסתמך על מידת הרחמים של הבורא ולבקש על נפשינו, שכך היא מדת הקב"ה, "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים".

19

העיקר אצל יהודי היא התביבות להשי"ת שהוא מעורר בעבודתו, ומצוה בלא כוונה ובלא תביבות היא כגוף בלא נשמה. וזהו שאחז"ל (ר"ה טז) למה

20

וזה גם גודל ענין מצות ביכורים שנאמרה בפרשה זו, כראיתא במדרש שכל העולם נברא בזכות מצות ביכורים. שאף שיש תרי"ג מצוות, ומהן שיותר קשה לקיימן ממצות ביכורים, בריאת העולם היא דוקא בזכות מצות ביכורים, משום שמצות ביכורים מורה על גודל התביבות של יהודי להקב"ה, שמוסר את ראשית פרי עמלו לאחר שעמל ויגע בשדהו כל השנה, והפירות הראשונים האלו תביבים לו ביותר וששים אצלו מאד מאד, וכיון שרואה תאנה שביכרה קושר עליה גמי ואומר קודש לה', שמוסר להשי"ת את הדבר היקר והחשוב לו ביותר. זה מורה על גודל התביבות, וכל בריאת העולם היא בזכות גודל התביבות שבמצות ביכורים.

22

בכח התשובה של שבת בו תשוב בבחי' אז תתענג על ה', ואם ע"י התביבות שיהודי מעורר בקיום המצוות, שוהי עצה ליהודי לכסות על כל פשעים באהבה, שכאשר הוא עושה תשובה מתוך גודל התביבות להשי"ת אז הוא מקבל לב לדעת ועינים לראות ואזניים לשמוע, שמתחיל לראות את גדלות הבורא, ונמתקים כל הדינים מכת התביבות. וזהו פ"י הפ' תחת אשר לא עבדת וגו', שאמנם הקללות באות כי לא שמעת בקול ה"א לשמור מצותיו, אך בכ"ז הרי אם היית לוקח עצמך לשוב בתשובה בכח האהבה והשמחה היה זה ממתיק את כל הדינים, נמצא שבעצם כל העונשים באים תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב, על מה שהיה בידו לתקן ולא תיקן, שלא אחז בעצה שיש ליהודי

23 וירי וירי פ"א

לדוד ה' אורי וישעי. ובמד"ר (אחרי מות פכ"א) רבנן פתרין קרא ברי"ה ויה"כ, אורי ברי"ה וישעי ביה"כ. מפשטות דברי המדרש משמע שמתחלה צריך האדם להאיר את נפשו ברי"ה ואח"כ בא לו הישע ביה"כ, ומשמע דברי"ה אין האדם צריך להתעסק בבקשת צרכיו ולבקש ישע מהקב"ה, רק צריך להאיר את נפשו באור ה' ולהתקרב אל ה', ואח"כ באה בקשת צרכיו ביה"כ, וזהו מפני שקודשת ר"ה בבחינת ראש לכל ימות השנה כמבואר בספרים, וכן הוא בזה"ק שאסור לבקש

כו כשאדם מתפלל ב"רה כראוי ודואג למלכות שמים, האם באמת ראוי הוא לפי מצבו או להתעסק בחטאים ופשעים, במדות רעות וכיו"ב. הלא הנפש היא או כ"ב גדולה ונשאה נגד אותם החטאים, ועי"ן הוא נצול וזוכה בדיון. אבל לעולם ה"י קשה לי להבין מפני מה אומרים וידיים ביה"כ ומפני מה מותר לבקש צרכיו ביה"כ - כדמשמע במדרש הנ"ל, - הלא א"א לומר שגדולה קדושת ר"ה מקדושת יה"כ, והלא נעלה מאוד קדושת היום הקדוש והנורא הזה. ובספרים ה' מבואר שאמנם ר"ה בבחינת ראש, אבל יה"כ הוא בבחינת נשמה ופנימיות שבראש, ומדוע שונה בזה יה"כ מר"ה ?

וכענין זה יש לבאר דבריהם וז"ל על הפסוק (תהלים לב. א). אשרי גשוי פשע כסוי חטאה אשרי לאדם שהוא גבוה ממשעו ולא פשעו גבוה ממנו (ב"ר כ"ב). וכבר באר אמו"ר הגה"צ זצוק"ל ענין זה בדבר מצב האדם בכלל שצריך שימצא לעולם שופט שהוא למעלה ממשעיו (עיי' שעו"ד למדד המוסר). אך בנוגע לר"ה יש לבאר כי טוב לו לאדם להיות גבוה ממשעיו דהיינו כי כל זמן שהוא יחד עם פשעיו א"א לו להרגיש את גנותו, לבחון את מהותו ולתקן את דרכיו. ולכן העצה היא שיתרומם מעל לפשעיו ויהי גשוי פשע, ואע"פ שהחטא עדיין בו מ"מ יהי כסוי חטאה, החטא יהי מכוסה בנפשיות שנתוספה בו ואח"כ ישוב וינחם על רעתו ויבקש כפרה.

הנראה בזה, כי אם אמנם העצה היא שבר"ה יתרום האדם מעל לחטאיו מ"מ לא נקה את נפשו כראוי, כי מכיון שלא התודה על חטאיו ולא עקרם מנפשו הני נשאר הלכך. ומלבד מה שאותו הקלקול עצמו רע ומר לו לאדם הן צריך האדם לירא כי אחרי כן כשלא ימצא עוד באותה המדרגה שעמד בה ברה"ה או ישאר שוב באותה המדרגה שה"י מקדש, ואז יהי עוונותיו למעלה ראש ויהי כולו מלוכלך בחטאיו, אלא שבתחלה א"א לו לאדם אחרת כי איר ינקה מחטאיו כל עוד שלא התרומם עליהם, אך יוכל אז להכיר את חטאיו הלא, "דרך אויל ישר בעיניו" (משלי י"ב פסוק א'), ויש דרך ישר לפני איש, "ואחרייתה דרכי מות" (שם, י"ד פסוק י"ב) וטרם באו לפטריו של מלך מהיכן ידע הדרך אליו, וכמש"כ בס' "מסלת ישראל" שהעולם דומה לנו המבוכה וכל שלא הגיע לארמונו שבתוך הגן לא ידע כלל את הדרך המובילה אליו. ולכן אין עצה אחרת בלתי אם יתרום האדם למעלה גדולה ויתרומם מעל לחטאיו, ואע"פ שקשה מאוד להאדם להתרומם כל זמן שהחטא מלפניו (כמב' בסוטה ג' ב') מ"מ יש לו לר"ה אותה הסגולה לגדל את האדם ולרוממו ולקרבו לה'. ואמנם באותה שעה אינו נאכזר ברשעו כי אין הקטרוג שולט בו. אבל אע"פ כ עדיין לא זכה בדיון כי הרי החטא דבוק בו. ולכן אחרי התרוממו מעל לחטאיו ברה"ה ועשיית או עליו להביט מאחוריו על עברו ומאותו מקום גבוה שהוא נמצא בו יכיר את חטאיו, כי בהתרום האדם לשאיפות נעלות או מרגיש האדם מאיזה מקום מעשיו יוצאים ואם מתאימים הם אל שאיפותיו הרוממות ואז עליו לשוב ביה"כ לנקות את נפשו מחטאיו להתרדות עליהו להושע מתו.

27 Shurei Harav - Ed. R. Epstein

say before the Lord thy God: "I have put away the hallowed things out of my house, and have also given it unto the Levite, and unto the stranger, to the fatherless, and to the widow, according to all Thy commandment which Thou hast commanded me; I have not transgressed any of Thy commandments, neither have I forgotten. I have not eaten thereof in my mourning; neither have I put away thereof, being unclean, nor given thereof for the dead; I have hearkened to the voice of the Lord my God, I have done according to all that Thou hast commanded me (Deuteronomy 26:12-14).

Repentance is predicated on two principles:
1. On the power within men to be able to accuse themselves, on their ability to think of themselves as unworthy and inferior. In our declaration on Yom Kippur "And You are justified for all that befalls us, for You have acted correctly and we have acted evilly," emerges the expression of that wonderful power of full, boundless self-accusation.
2. On the great talent of each individual to cleanse himself, to comprehend the boundless hidden spiritual powers, which are found in the human personality (including even the greatest sinner) and which propel one in the direction of return to the Sovereign of the universe; on the ability of men to ascend and to elevate themselves to the majestic heights, if only one has the will to do so, even after he has sunk to the depths of the abyss of impurity.
The second principle is just as important as the first. A man, obviously, cannot engage in repentance if he does not have the boldness to accuse and condemn. Without recognition of the sin there can be no regret. On the other hand, however, we cannot imagine recognition of sin and a commitment for the future if the man has no faith in his own creative abilities and if he does not believe in his own talents which will aid him to sanctify himself. If he believes that he is helpless and, therefore, subservient to natural, mechanical powers, if he is not convinced of the freedom of the human creative act—then he cannot feel his guilt and there is no basis to expect that he will change. Within the greatness of man lies contained the greatest accusative act and from it comes the call to repentance. If man looks upon himself as an impotent creature then the position of the sinner is helpless. And then the plea of Jews "For our crimes and our transgressions are upon us, and in them we decay" becomes warranted.

ולכן נקרא ר"ה יום הכסא - בכסא ליום הגנו - והיינו כי ברה"ה אין החטא מתכפר אלא מתכסה, כי גדלה ועלתה נפשו מעל לחטאיו ותכסו חטאיו.

29 סוכה היום - כ"ג

אך למעלת המעביר על מידותיו נלווה תנאי מגביל כמו שלמדה הגמ' (שם) מהמשך הפסוק "לשאריית נחלתו ולא לכל נחלתו, למי שמשים עצמו כשיריים", כלומר השי"ת עובר על פשע למי שמעביר על מידותיו ונושא עון - מסלק את העונות שעשו כנגדו אחרים, בגלל שמשים את עצמו כשיריים כי אינו מחשיב את עצמו ואינו מתגאה, כמו שכתב רש"י "כשיריים. שיריים שאין נחשבים, כך אינו חשוב בעיניו ואינו מתגאה" (סנהדרין קיא:), ולכן כאשר פוגעים בו הוא מותר, אבל מי שמעביר על מידותיו בגלל סיבות אחרות, (כגון: בגלל שאין באפשרותו להתנקם באויבו או שזה למטה מכבודו להשיב למחרפיו דבר) אינו זוכה שהשי"ת יעביר על פשעיו, כי שורש המעלה הזו הוא ביטול ה"אני" - הענווה.

30 חילוקים בין שני

וכדי להגיע למדת הענוה, יש להתכונן בגדלות האדם, וכמו במה שאמרו חז"ל על מה שנאמר והייתם רק למעלה, יכול כמוני, ת"ל "רק", ונלמד מפרעה שנאמר בו רק הכסא אגדל ממך, גדולתי למעלה מגדולתכם, וכן אמרו כך על מה שנאמר, קדושים תהיו יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני, קדושותי למעלה מקדושתכם, (ויקרא רבה ס"ו"פ כ"י) וכבר ביארנו במק"א שאמנם מפליאה הוהו אמינא הזו יכול כמוני, עד מאד, ואלמלא מדרש כתוב אי אפשר לנו אפי' לאומרו, אלא שכל זה משום שאין אנו יודעים עד היכן מגיעת גדלות האדם. אבל חז"ל שידעו והכירו גדלות האדם הם יכלו לומר "יכול כמוני", ואם מה שלמדו שקדושותי למעלה מקדושתכם וכו' שגדולתי למעלה מגדולתכם לא למדו למעט בגדלות האדם, אלא שקדושת הקב"ה וגדלותו כביכול, הם אף למעלה מזה, (ועמש"נ בזה במאמר כבוד הבריות, א' ואחנן תש"ב).
וכיון שהאדם יכול להגיע למדרגות גבוהות כאלו, וחייב גמור יש עליו להגיע אליהן, הרי כשיתכונן בעצמו לראות עד כמה הוא רחוק מזה, ודאי לא יתא בו שום שמש של גאווה, (ועי' במסילת ישרים פכ"ב ש"י ג"כ כעין זה) ועי"ן כן יזכה ביום הדין, כמו שאמרו למי נושא עון למי שעושה עצמו כשיריים.